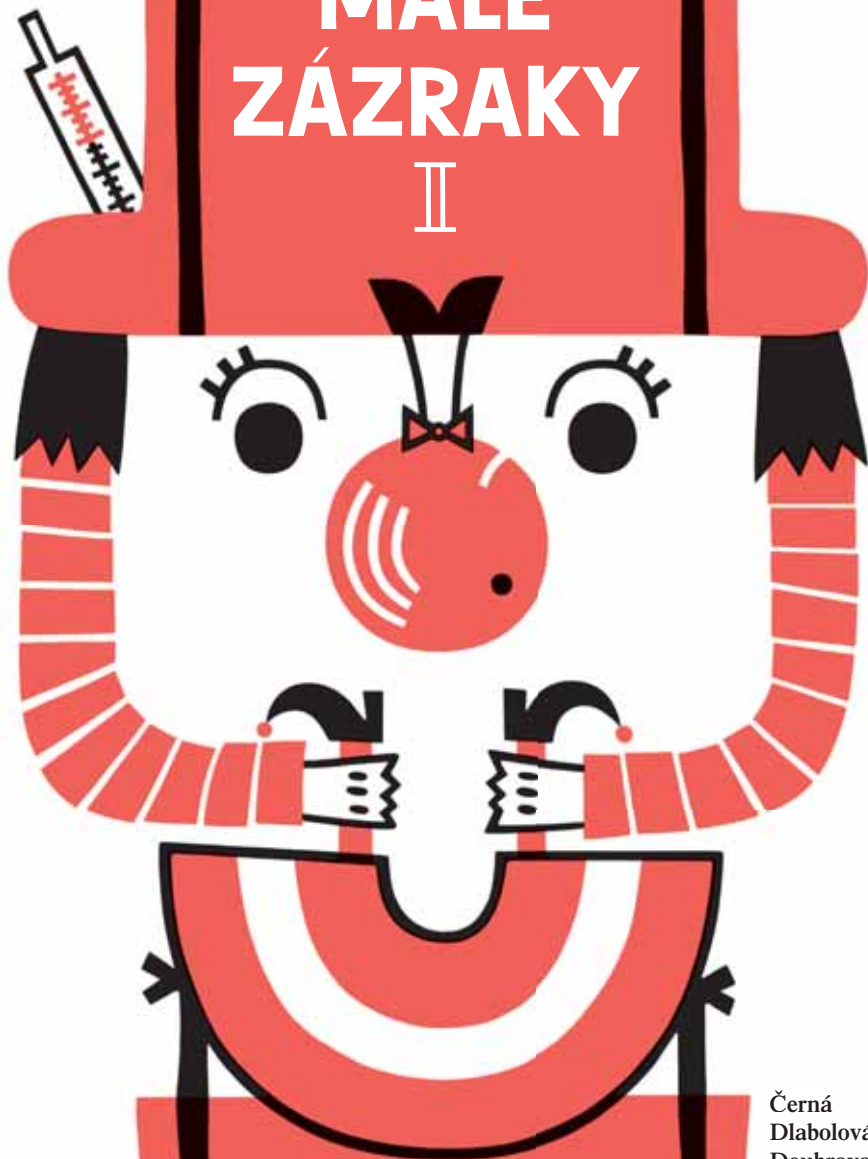

MALE ZAZRAKY

II

PŘÍBĚHY
ZDRAVOTNÍCH KLAUNŮ

Černá
Dlabolová
Doubrava
Houdek
Kyncl
Říčařová
Vašut

MALE ZÁZRAKY

II

OBSAH

- 8 **KLAUN** Lucie Dlabolová
11 **STATEČNÝ ŤAPKA** Hana Černá
14 **NEJVĚŠÍ POKLAD LIDSTVA** Hana Černá
17 **MŮŽEME DÁL?** Lucie Dlabolová
22 **O KAMARÁDECH** Jaroslav Vašut
25 **BĚTKA I** Jitka Říčařová
30 **POMERANČ** Jan Kyncl
33 **KONEČNĚ OMLUVA** Hana Černá
36 **CHVÁLA OBYČEJNÝCH VĚCÍ** Lucie Dlabolová
39 **REPORT Z OPAŘAN** Jakub Doubrava
43 **BĚTKA II** Jitka Říčařová
48 **NÁVŠTĚVA** Lucie Dlabolová
51 **O PAVLOVI** Jaroslav Vašut
54 **KÁJA** Jakub Doubrava
58 **ŠTÍTEK** Jan Kyncl
59 **BĚTKA III** Jitka Říčařová
63 **ZÁKOPY** Hana Černá
66 **DOVĚTEK** Kateřina Doležalová

PRŮVODNÍ SLOVO Lukáš Houdek

Jména dětí v příbězích byla změněna.

Otevírat tuto knihu je jako pootevřít vstupní dveře nemocničního oddělení – dětského lůžkového oddělení, abychom byli přesní. Nebojte se vejít. Vaši průvodci jsou zkušení, a co se možných nástrah týká, zejména v podobě obav, smutku, skleslosti a stesku, jsou to povolání odborníci. A nezhou vás jen na svá rozmanitá pracoviště, ale někteří také do svých klaunských kuchyní – podívat se nejen, jak svou podivuhodnou práci dělají, ale také jak o ní uvažují. Sestra Bláža Kotrlá (tak zní její klaunské jméno) vám tedy u skleněných dveří pomůže nasadit modré šustivé návleky, doktor Bedřich Vohánka zkušeně poradí s aplikací dezinfekce, docent Suchar zaváže zdobnou mašličku na empíru (chirurgickém plášti), sestra Bětka upraví ústenku. MUDr. Bohunka Hrabalová zazvoní, aby o nás sestry věděly, a doktor Herbert Učík vezme za kliku.

V tomto pestrém doprovodu a takto zvláště přioděni (možná byste se ani sami v zrcadle nepoznali... napadlo vás někdy, jaké klaunské jméno byste si dali vy?) vstupujete na oddělení. Prostředí je to přeci jen poněkud exotické, oddělené od běžného světa bariérami hmotnými i nehmotnými, obývané vzácnými a křehkými tvory – dětmi a jejich lékaři a zdravotními sestrami; těmi, kteří potřebují pomoc, a těmi, kteří jim ji obětavě a dle svých nejlepších

možností poskytují. I když i s průvodci tvoříte poměrně početnou skupinu, překážet nebudete – i na to jsou zdravotní klauni odborníky. Běžně se sice po nemocnicích pohybují klaunské dvojice, ale pro tentokrát uděláme výjimku a sestřičky přimhouří oko. Kdykoliv někdo v bílém plášti s modročerveným logem Zdravotní klaun na zádech zaklepe na dveře nějakého pokoje, jako by napsal nadpis některé z následujících povídek. Neostýchejte se ho či ji následovat, určitě se bude dít něco pozoruhodného – něco, čemu jsme už v prvním souboru těchto příběhů z nemocničního prostředí, vyprávěných samotnými jejich aktéry z řad zdravotních klaunů, začali říkat „malý zázrak“.

Můžete s námi samozřejmě kráčet tak, jak jsme pro vás cestu připravili, nebo můžete přebíhat z pokoje do pokoje, od textu na začátku k textu na konci, jak uznáte za vhodné – i my chodíme jednou „od začátku do konce“, jindy „od konce k začátku“, a zase jindy „na přeskáčku“, jak si situace žádá. Zázraky, ty malé zejména, nebývají tam, kde bychom je čekali, a najde je ten, kdo hledá.

Uvidíte-li občas mezi pokoji vinoucí se nit červeného textu, jsem to já, doktor Motyka, jehož specialitou jsou chodby, směry, zdviže a směrovky a který vám mezi jednotlivými zastávkami bude pomáhat ke snazší orientaci v někdy

mírně nepřehledném a vzájemně se prolínajícím nemocničně-zdravotně-klaunském terénu.

Připraveni vyrazit? Prosím tedy pravou nohou a pokud možno zakopnout o práh nebo narazit nosem do dveří – od následující stránky se totiž díváme na svět z klaunské perspektivy.

Tuto proměnu „občana“ v „klauna“, ke které vás během naší exkurze také tak trochu vybízíme (mimochodem, už jste si vybrali nějaké to klaunské jméno?), tedy tuto proměnu a jeden ze způsobů, jak se může odehrát, nám hned v úvodu osvětlí sestra Kotrlá (občanským jménem Lucie Dlabolová) z Hradce Králové. Dodejme jen, že stát se skutečným zdravotním klaunem vyžaduje kromě nadání také mnoho práce a vynaloženého úsilí, které oním níže zmiňovaným podpisem smlouvy zdaleka nekončí.

KLAUN

Je klaun. Ještě neví, že jím je. Je to muž.
Je to žena. Je mladá. Je starý. Je velká, je mrňavý,
tenká, podsaditý, má úzký nos, široké líce.
Je bavič a je i docela tichý. Jsou pomalí i rychlí.
Je jich docela dost.

Je klaun a směje se na kluka, co se tváří
naštvaně. Klaunem se teprve stane. Ale už teď
je to klaun, když z vlaku mává dětem na mezi.
Vystřčená mávající ruka mu připomíná, že sám
byl dítě, že to dítě v něm je život a okamžik sám.
Je klaun a nemusí jím chtít být, protože prostě
je. Jen tak někdy je. Jen tak někdy zašilhá na
opilce, místo aby lhostejně a i malinko spořádaně
předstíral, že opilec neexistuje. Jen tak si zatančí
s pouličním muzikantem. Jen tak náhodou se mu
stane, a není těch náhod málo, že se na náměstí
omylem polije limonádou a přitom praští hlavou
o sloup. Zatím je ještě osoba, občan, ale jednou
bude i klaun.

Zdá se mu sen, je v něm klaunem, zakopává
v tom snu a padá na zem ve stále rychlejším
tempu, je to poměrně bláznivý až potouchlý sen.
Probouzí se pohoršeně, sám sobě se diví – on
a klaun? On, občan, spořádaný, zatím, člověk
solidního povolání? On, otec nebo matka od
rodiny? A zapomene na ten sen. Potom žije

několik docela spořádaných let, když se to stane. V jisté organizaci prý hledají klauny do nemocnic. V našem skoro už klaunovi se něco pohne, něco dávného, známého zašimrá pod lopatkou. A tak tam jde jakoby nic a tváří se na tom konkurzu hloupě a ještě hloupěji. I když mu u toho hlasitě buší srdce, vyplazuje jazyk na povel a mluví bláznivě skřehotavým hlasem a chvílemi se dost diví a chce co nejrychleji odejít. Vlastně se pak ani moc nediví, vždyť to už tak trochu zná, objevuje něco dávno zasutého, připomíná si, jak žít přítomností, jak se nestydět, když se něco nepovede, jak se nebát si hrát.

A pak je opravdu klaun. Ten, který podepsal smlouvu a měl by být lehký, úsměvný, vtipný. Jenže ouha, tady se přihlásí občan v klaunovi našem a šeptá mu něco o strachu ze závazku tak zásadního. Občan, který se ostýchá potkat s nemocí, s trápením. Občan, co třeba taky má rodinu, osoba, která možná taky zná smutek a strach o své blízké. Občan a klaun, to nejde dohromady. Občan se v nemocnici chová ohleduplně, nechce rušit, ví, že *tam* mají rádi klid. Klaun občanská tabu překračuje, zveřejňuje je, a tak od nich ostatním ulevuje. Nevidí nemoci, ale podstatu dítěte. Pokud už klaun v nemocnici šeptá, tak vždycky hodně nahlas. Ale na svém prvním nemocničním klaunském výstupu nejdřív přichází občan v kostýmu našeho klauna

a s úzkostí pozoruje dítě a rodiče. Oni nedůvěřivě pozorují jeho, on by nejraději šel pryč. Bílo a ticho nemocničního pokoje nejdřív nechce pustit klauna na svobodu. Pak se stane to slovo na z..., kterým je tak neradno plýtvat. Nejdřív občan vyfoukne obyčejnou bublinu a pozoruje dítě. Dítě má zájem. Tak vyfoukne ještě jednu a klaun ji zkusí ochutnat. Dítě se pousměje. Klaunovi bublina zachutná, sní další. Dítě ukáže zoubky. Celá hostina bublin, klaun sebou mrská po pokoji, aby je snědl všechny. Dítě se směje, dítě se přímo chechtá, rodiče s ním.

Je klaun. Už ví, že jím je...

První malý zázrak tedy máme za sebou – jako bychom právě vyšli ze šatny, kde se zdravotní klauni svlékají ze svých civilních životů a stávají se těmi, jimiž je jejich profese chce mít. Tato proměna vrcholí přesně tam, kam je napřeno všechno jejich úsilí – u dětského pacienta. Tam teprve dostává jejich snažení smysl. Teď nás čeká první nemocniční pokoj, jehož dveře otevírá doktorka Bohumila Hrabalová z Třebíče (v civilu Hana Černá).

STATEČNÝ ŤAPKA

Nikdy jsem nebyla na plyšáky. Zvlášť na ty podbízivě chlupaté. To máme s Bohunkou naštěstí společné.

Ale ani jedna nejsme z kamene, takže jednou za čas se nám do cesty připele nějaký ten ubohý plyšový tvoreček, kterého si na první pohled zamilujeme. Bohunka mu pak udělá hnízdečko v útrokách své pracovní zástěry, krmí ho bublinami a umělohmotnými banány, učí ho akrobatické kousky, tajně ho nechává vylítat se po nemocničních pokojích, ale hlavně ho nezastavitelně ňuhňá, šudlí a mazlí.

Přesně takhle k nám jednoho dne přišel Ťapka. Drobný, lehce vypelichaný psík bílého zbarvení s černou skvrnou kolem levého oka. Pouliční rváč s velkým srdcem. Tulák a tramp. Pes, který stál u zrodu rčení „život je pes“, a přetavil ho na „pes, nejlepší přítel člověka“. Mnohokrát vyhnán, mnohokrát opuštěn. Statečný ochránce, věrný souputník. Pes s duší sladkobolného blues. To všechno jste mohli vyčíst z jediného pohledu do Ťapkových korálkových očí.

Děti Ťapku milovaly a Ťapka miloval svět. Tehdy jsme zrovna brouzdali chodbami

havlíčkobrodské nemocnice. Velká trojka z vysočinských luhů a hájů – Bohunka, doktor Traktor a Ťapka. Stopa nás vedla na oddělení menších dětí.

Hned na prvním pokoji tábořila Anička. Rok a půl stará holčička, která trávila svůj dobrodružně nepochopitelný pobyt v nemocnici bez přítomnosti rodičů. Seděla klidně uprostřed mřížoví své oranžové postýlky.

Vešli jsme. Anička nás bedlivě pozorovala. Jeden krok blíž a bylo to. Neplakala. Jen se otočila zády a schoulila se do klubíčka. Měla toho dost. Lidí, doktorů, sester, neznámých příchozích. A Bohunka najednou vycítila, že se jedná o Ťapkovu spřízněnou duši. Přidřepala si, posadila si Ťapku na pravé koleno a konečně vyslovila to, co bylo tolik potřeba říct:

„Ťapi, ty jsi ten nejstatečnější pejsek na světě! Jsi poprvé v nemocnici, úplně sám a vůbec se nebojíš. Klidně si tady běháš po chodbách, v noci spinkáš v postýlce jako miminko. Představte si, pane doktore, že on se nebál ani sestřiček! Nechal se od nich normálně vyšetřit a pak se s nimi dokonce mazlil! Ťapi, ty jsi prostě hvězda!“

Bylo ticho. Celou dobu. Jen doktor Traktor obdivně vzdychal. A Anička zhluboka dýchala. V místnosti se rozprostřel zvláštní klid. Jako by ta slova vržená do prostoru pochytila nějakou

tíhu, která visela ve vzduchu. A z ní se vytvořila nálož. Nálož, která z ničeho nic prolomila stavidla. Ne pláč! Byl to hlas! Anička začala mluvit! Mluvit tak, jak jen rok a půl staré dítě dokáže. Pověděla nám úplně všechno. Ač jsme s doktorem Traktorem nerozuměli byt jedinému slovu, shodli jsme se později na tom, že jsme pochopili úplně všechno, co nám Anička ukazovala. Kdo ji vyšetřoval, kde stál, kam dostala injekci, jak ji to nazlobilo, která hračka se jí nejvíc líbí, kde má čutoru s čajem, jak chodí večer spinkat... Gejzír vyprávění trval asi pět minut. Odpovídali jsme Aniččinou řečí, pak se začali smát, jen tak. Už čistě pro formu jsme si pustili pár bublin a loučili se jako staří známí čundráci.

Statečný Ďapka a statečná Anička na sebe mávali jako o život. A my s doktorem Traktorem jsme na chodbě nějakou tu chvíli nevěřičně kroutili hlavami.

Od doktorky Bohunky Hrabalové se necháme zčerstva pozvat hned na další pokoj, lépe řečeno na jeho práh, protože tento mladý muž by možná naše kolegy zpočátku nechal raději stát za dveřmi. Začíná hra o všechno, nebo nic, ovšem nezapomínejme, že klaun vyhrává právě svými neustálými programy...

NEJVĚTŠÍ POKLAD LIDSTVA

Během návštěvy v nemocnici se člověk-klaun soustředí na ty opravdu cenné věci v životě, jako je radost, zdraví, hravost, krása, spojení, přijetí, něha, harmonie, přátelství... Aby tyto kvality zpřístupnil přítomným lidem, neváhá člověk-klaun udělat v podstatě cokoliv. Jenže někdy ani to nestačí. Někdy totiž lidé chtějí úplně něco jiného...

Oddělení ORL břeclavské nemocnice, pozdní lednové odpoledne. Chodbou se blíží budoucí podprimář MUDr. Čeněk Žouželík a MUDr. Bohumila Hrabalová, obvodní lékařka. O veřeje dveří pokoje číslo šest stojí opřen asi čtrnáctiletý mladý muž, ve tváři neutrální, lehce znuděný výraz.

MUDr. Čeněk: Dobrý den.

MUDr. Bohumila: Ahoj.

Mladý muž: Hm.

MUDr. Čeněk: To je tvůj pokoj?

Mladý muž: Hm.

MUDr. Čeněk: Hm. Aha. A ty se jmenuješ?

Mladý muž: Hm.

MUDr. Čeněk: Aha. Výborně. Hm. No tak.

Následuje intenzivní hádání jména mladého muže. Po pěti minutách vykřikování jmen se MUDr. Čeněk a MUDr. Bohumila dobírají ke jménu Michal. MUDr. Čeněk se osměluje a posouvá zatím poněkud jednostrannou konverzaci na vyšší úroveň.

MUDr. Čeněk: Takže. Michale. Co sis přál pod stromeček?

Mladý muž: Nic.

MUDr. Čeněk (*povzbuzen bouřlivou reakcí na první otázku*): No a cos dostal?

Mladý muž: Všechno.

MUDr. Čeněk (*pobouřeně*): No tak to je hrozné! To si ani neumím představit.

Tak to chápu, že nemáš náladu. Bohunko, musíme tady mladému Michalovi pomoci.

Následuje intenzivní hledání místa výskytu onoho Nic. Michalovi se ve tváři rozlívá spokojený výraz. Konečně někdo pochopil, co nejvíc potřebuje. Jenže najít Nic není až tak jednoduché a MUDr. Čeněk začíná propadat panice. V tom zažije okamžik osvícení MUDr. Bohumila. S posvátnou úctou otáčí malý bubínek, který celou dobu svírá v rukou. A je tam. Nic se ukrývá v útrobách bubnu. Štěstím a úlevou překypující MUDr. Čeněk dává nadšeně ochutnat nalezené Nic Michalovi. Ten si pro jistotu ještě nabírá do kapes, tzv. na potom.

Nutno dodat, že tento objev sahající za rámec dnešní vědy pak Čeněk a Bohumila odtajnilí celé řadě pacientů, návštěv, zástupců lékařského personálu a dalších zaměstnanců nemocnice. Zcela nad očekávání pak byli všichni tímto objevem nadšeni, nabírali Nic plnými hrstmi, vkládali je do úst, do tašek, mazali si Nic po obličejích a radostně vykřikovali: „To vám nikdo neukradne!“ nebo „Toho nikdy nebyde!“.

Z toho lze vyvodit jediné:

Člověk-člověk si myslí, že potřebuje pořád všechno, ale ve skutečnosti potřebuje alespoň sem tam to pravé, ryzí, nefalšované Nic.

Inspirováni tímto neobvyklým zážitkem, čekají už netrpělivě před dalšími dveřmi opět sestra Kotrlá, jejíž hlas zazněl v úvodu, s kolegou doktorem Parníkem. I tento příběh se odehrává v těsné blízkosti postranní čáry a v něčem připomíná opakované autové vyhazování. I tentokrát, zdá se, zvítězí ten, kdo se nebojí prohrávat.

MŮŽEME DÁL?

Středeční odpoledne v nemocnici je stejně protivné a nudné jako pondělní i úterní a páteční a sobotní i nedělní. Je po ranních odběrech, po vizitách, je už i po obědě a do večera kilometry šedé mlhy. Frantík otráveně vzdychne a překulí se na druhý bok. Kdyby mu aspoň bylo líp a nemusel být přikovaný k posteli kvůli té otravné kapačce, ze které se mu dělá ještě hůř. Kdyby tak mohl jít aspoň do herny, kde určitě hrajou stolní fotbálek ostatní kluci, kterým je teď trochu líp než Frantovi. Hematoonkologie je jedno z těch oddělení, kde plyne čas, jako když plaveš v medu. Dětem i jejich rodičům.

„No tak, Franto, nemůžeš si zalehnout tu hadičku, špatně by to kapalo,“ sestra ho hbitě napomene ve dveřích. „Pípáš mi na sesterně. Musíš to vydržet.“ Buch dveřmi a je pryč. Frantova maminka ho ustaraně přikryje.

„Musím, musím, ach jo, jenom pořád něco musím nebo nesmím,“ zabručí Frantík a překulí se zase zpátky. Kap a kap, kapačka jako jakýsi fantastický budík z verneovky zase nekonečně pomalu odměřuje čas.

Kdyby si aspoň mohl číst. Písmenka i obrázky v knize se však rozpíjí před očima. Zdálky se ozve zabzučení zvonku. Někdo přichází na oddělení.

Zatím našlapují potichu, vědí, že spousta dětí může odpočívat po obědě. Jsou to dva klauni, jeden je trochu jako doktor, druhá trochu jako sestřička, bílé pláště na směšných, ale uvěřitelných šatech. Červené nosy uprostřed obličejů. Zastavují se v sesterně, kdy si nosy sundají na znamení toho, že s nimi může sestřička mluvit civilně, aby se dozvěděli, kam smí a kam ne, a aby se důkladně omyli dezinfekcí.

„Takže všechno víte, kluci z trojky jsou na herně. A na pětce zkuste zajít za Frantou, ale nevím, jak pochodíte, nemá zrovna náladu, a když jsem se ho ptala, jestli chce klauny, málem mě probodl pohledem,“ bodrá sestra vyzývavě kývne hlavou směrem ke dveřím číslo pět. Tohle není pro klauny zrovna povzbudivá informace, ale co se dá dělat, jdou to zkusit rovnou na pětku.

„Počkejte, pane doktore, musím vás přece trochu upravit před vizitou,“ otravuje doktora Parníka sestra Kotrlá, teď už s nosy nasazenými, mu srovnává před zavřenými dveřmi límeček a všemožně si kolegu upravuje ke své spokojenosti a pobavení osazenstva sesterny.

„No tak, sestro, to už je dobrý,“ snaží se ji setřást, ale marně. Učesat vlasy, vytáhnout kalhoty, rázně zaklepat na dveře. Kotrlá ve snaze mu být pořád jakkoli užitečná zakopne a málem upadne, to vše už před zraky pokoje č. 5.

„Dobrý den, můžeme dovnitř?“ ptá se téměř seriózně doktor Parník Frantíka.

„Dobrý den, tadyhle pan doktor by potřeboval vědět, jestli můžeme dál,“ horlivě doplňuje sestra Kotrlá.

Franta si je měří pohledem a chvíli o tom přemýšlí.

„Ne!“ Tyhle dva opravdu nepotřebuje, není už přece malé dítě.

„Tak děkujeme, na shledanou.“ Kotrlá s Parníkem zase dveře zavrou.

Co teď? Měli by respektovat Frantíkovo přání. Proto se vždycky ptají, jestli smí dál. Ale jsou klauni. Klauni jsou rádi s lidmi, bez nich by nebyli. Znovu zaťukají.

„Dobrý den, my jsme se přišli zeptat, jestli už můžeme dovnitř?“ zahuhňá Kotrlá. Franta nevěřícně hledí na ty dva. Přece už jim říkal, že ne.

„Ne!“ Maminka Frantíka chvíli přemlouvá, ten je ale neoblomný. Aspoň někomu chce smět odporovat, když už nikde jinde kvůli nemoci nemůže projevít svoji vůli.

„Ne a zase ne.“

Klauni zase zavrou dveře. Pochopili, že tohle je jejich šance, možnost hry.

„A teď už můžeme dovnitř?“

„Ne!“

„A teď?“

„Ne!“

Pantomima prsty, hlavou, nohou, ve všem otázka... Odpověď je...

„NE!“

Frantík se mezitím chechtá na plné kolo, na kapačku zapomněl. Ne na dvacet způsobů ho uchvátilo. Čeká s napětím, kdy se zase ozve zaťukání, a chystá si způsob odpovědi. A ti dva opravdu zase zaťukají.

„Dobrý den, my jsme vám jen přišli říct... že už opravdu nepůjdeme dovnitř!“ vygraduují svůj výstup. Franta a maminka se řehtají. Mamince tečou slzy po tvářích, ze smíchu. V nejlepším je dobré přestat, klauni zavřou dveře, už půjdou jinam. Ale mrkají na sebe i na sestru. Strávili s Frantou dobrých patnáct minut a přitom ani trochu nevešli dovnitř.

Když na konci toho odpoledne klauni, už v civilu, vraceli klíč od šatny, potkali Frantu na vozíku, s knížkou na klíně. Jel se podívat, jestli kluci na herně ještě hrají fotbalík. Nepoznal je, naštěstí, je dobré udržet magii okamžiku.

Nejvyšší čas, aby chodbou zazněl také mužský hlas. A možná také nazrála chvíle na krátkou přestávku. Obědy se ještě nepodávají, takže můžeme všichni na pár chvil spočinout v jídelně, kde nám doktor Bedřich Vohánka, jeden z vůbec nejstarších a nejzkušenějších průvodců, člen původní i stávající sestavy zdravotních klaunů, řekne něco o svém vztahu k lokomotivám, maminkám a kamarádství. Jak ale sami uvidíte, tento příběh za něj vypráví spíše ostravský klaun Jaroslav Vašut, Vohánkův dobrý (chtělo by se říci nejlepší) přítel. Právě si sundal nos, aby si Vohánka také trochu odpočal, a začíná vyprávět.

O KAMARÁDECH

Kamarád je vůbec výborné zařízení. Podobně jako maminka.

V dětství jsem měl několik kamarádů. Společně jsme vyráželi do hor. Jezdili jsme vlakem a vlaky samozřejmě tahaly lokomotivy. V té době ještě jezdily i ty parní. Ta parta byla pro mne vším, byli jsme kamarádi.

Po čase jsem povyrostl a začal lokomotivy opravovat. Lokomotiva, podobně jako kamarádství, je nesmírně složité zařízení. Pokazí se maličkost a přestane fungovat. Bavilo mne, že stačí něco drobného opravit, a ta velká věc se zase dá do pohybu. Opravovat lokomotivy byla dobrá práce, trochu špinavá, ale dobrá. Jak už to bývá, po čase jsem začal být nespokojen.

Hledal jsem změnu. Nastoupil jsem do kanceláře. Žádná špína, pouze hromada čísel. Žádní kamarádi, pouze kolegové. Šel jsem tedy učit. Po několika letech jsem měl pocit, že opravovat lokomotivy bylo přece jenom lepší. Měl jsem však rodinu a doba si žádala být bohatý. Docela jsem zapomněl na kamarády. Občas se ozvali, ale já na ně neměl čas, musel jsem vydělávat. Nakonec jsem přišel o rodinu i o ty peníze. Nějaký čas jsem spal na nádraží a kolem jezdily lokomotivy.

Lokomotivy a kamarádi. Netušil jsem, co budu dělat. Na nádraží to nebylo ono. Ti praví kamarádi však na mne nezapomněli. Nakonec jsem se stal klaunem. Zdravotním klaunem. Ostatně kdo jiný by měl nosit červený nos, než ten, který na něj neustále padá.

Nad tím vším jsem hloubal, když jsem před pár lety zase jednou cestoval vlakem. Cestoval jsem z Ostravy do brněnské nemocnice. V té době nás ještě nebylo mnoho, a tak jsme si různě vypomáhali. To ostatně kamarádi dělávají. Dnes už je situace jiná, je nás daleko více, a já i díky tomu získal mnoho dalších kamarádů.

Kamarádství je totiž vůbec výborné zařízení. Jako maminka.

Poučení o tom, že „stačí něco malého opravit a velká věc se znovu dá do pohybu“, a to nejen na železnici, ale i v nemocnici, se pomalu zvedáme, abychom pokračovali v cestě. Doktor Vohánka sice očividně ještě neřekl vše, jako by jeho vyprávění bylo jen jakýmsi úvodem k dalšímu příběhu, ale pokračování si schovává na později.

Teď už nás netrpělivě táhne zpátky ke skleněným vchodovým dveřím na oddělení sestra Bětka. Máme už odejít? Naopak, brzy

někdo důležitý přijde a my bychom měli být připraveni ho přivítat. Ale proč stojí Bětka u dveří sama, a nikoliv ve dvojici? Nejspíš bude chtít představit jeden z našich projektů – NOS. Je to zkratka a znamená „na operační sál“, protože právě tam, či až na jeho práh, dětské pacienty v rámci tohoto projektu zdravotní klaun doprovází. Tuto návštěvu absolvuje Bětka i další kolegyně bez klaunského partnera (nepočítáme-li samozřejmě Bětčinu představitelku, pražskou klaunku Jitku Říčařovou). Ve srovnání s běžnými návštěvami má tento projekt ještě některá další specifika, ale nač suchý popis, když je můžeme odpozorovat přímo z praxe...

BĚTKA I

Jsem sestra Bětka. Nejsem jen tak ledajaká sestra svých bratrů – jsem totiž sestra zdravotní. Vzhledem k tomu, jak jsem šikovná, v podstatě nejšikovnější na světě, mám i dnes výjimečnou službu. Zde na oddělení chirurgie mám za úkol sledovat, zda tu vše probíhá tak, jak má. Jsem to já, kdo po normálních sestřích na oddělení kontroluje, zda dobře změřily pacientům teplotu. Já po doktorovi ještě pro jistotu jednou udělám vizitu a já též doprovodím dnešní malé pacienty na operační sál.

Směna mi začíná už v 6:30. Rychle si navléknu své nejlepší šaty (zase mi to samozřejmě hrozně sluší) a jdu nejdříve zkontrolovat sestry na sesternu. Společně si projdeme dnešní operační plán a já si vše zapíši do své geniální tabulky, díky níž přesně vím, kdo kde leží, jak se jmenuje, kdy asi půjde na řadu, co rád dělá, čím byla babička a jaké dotyčný nosí spodní prádlo.

Stačím si akorát vše potřebné zapsat, když se u vchodových dveří ozve zvonek. To je signál pro mě. Někdo je u vchodu, pochopím hned a jdu vítat. To je hodně důležitá práce, protože dobře uvítaný pacient je jako dobře namazaný chléb s marmeládou. Vítání i mazání mi jde samozřejmě výtečně, takže než stačí malý pacient a jeho rodiče

otevřít dveře, už jsem tam: „Dobré ráno vám přeji, já jsem sestra Bětka. Budu dnes takový váš průvodce. Všechno vím, a co nevím, zjistím.“ Vítám dnes prvního příchozího, malého Honzíka a jeho maminku. Ustrašené oči, které na mě hleděly zpoza dveří, se rázem mění na překvapené a pobavené. Cítím se, jako bych si pořádně ukousla toho nejlepšího marmeládového chleba.

Pak Honzíka s maminkou dovedu rovnou na jejich pokoj. Samozřejmě, že vyfasovali ten nejhezčí pokoj na oddělení. Překontroluji, zda má Honzík řádně připravenou a ustlanou postel. Zase musím pouze konstatovat, že lépe ustlanou postel jsem snad ještě neviděla. A teď už se jen těším na to, jaké si Honzík dnes vzal pyžamo. To je taková moje malá radost. Podle pyžama totiž dokonale poznám osobnost pacienta. Dělán si takovou osobní studii, kterou hodlám v dohledné době publikovat v nějakém odborném časopise. Ještě jsem se ale nerozhodla, zda to bude Sluníčko nebo Mateřídouška. Nicméně má zjištění jsou ohromující. Tak například: růžové pyžamo, nejčastěji s kytičkami, srdíčky či kočičkami, s největší pravděpodobností znamená, že pacient je dívka. Naopak modré pyžamo, nejčastěji pak s autem, zase znamená, že pacient je hoch.

Na co jsem ale opravdový odborník, to jsou pyžama maminek. Škoda jen, že mi ho nechtějí nikdy ukázat. Tak se nakonec spokojím s tím,

že jim ukážu alespoň pyžamo svoje, a vzhledem k tomu, že spím ve spodním prádle po dědečkovi, který byl velký elegán, sklídím vždy úspěch.

Když uvítám a uvedu na pokoje všechny své dnešní pacienty, kteří půjdou na operaci, zahájím dnes svojí první oficiální pochůzku. Dnešní dopoledne bude dlouhé, a tak pochůzek udělám hodně. Od toho mám svoji geniální tabulku, do které si znamenám všechny své úkony u jednotlivých pacientů. Pro všechny nadšence jen uvádím, že tabulka bude časem též publikována v některém výše zmíněném periodiku. Vraťme se ale zpět k mé první ranní pochůzce, která vlastně symbolicky odstartuje dnešní dopolední čekání na operace. Toto čekání je totiž takový závod, běh na dlouhou trať. Protože velmi nerada běhám, umím si představit, jak se asi cítí moji pacienti. Moji malí běžci navíc nevědí, kdy už konečně doběhnou, a nemohou se při svém běhu ani občerstvit či napít – chovám k nim skutečný obdiv. Jsem vlastně takový jejich neúnavný fanoušek a snažím se s nimi držet krok.

Vstupuji tedy dnes prvně na pokoj číslo sedm. Zde leží malý Honzík a Petr – dnešní závodníci. Také tu leží jeden větší kluk s hodně divným jménem – Valibor. Trochu ho lituji, že mu dali rodiče takové podivné jméno. On ale hned opáčí, že není Valibor, ale Dalibor. Na jmenovce má ovšem Valibor, takže je mi jasné, že se stydí

přiznat pravdu, a možnost, že jsem to jen špatně přečetla, okamžitě zavrhuji. Hned ho utěšuji, že to jméno není zase tak strašné, horší je, jak po ránu vypadá. Je rozcuchaný jako čert, ale protože já si se vším poradím, vytáhnu hned smetáček a velmi odborně ho učešu, až je rázem nejkrásnějším Valiborem na oddělení.

„Tak to bychom měli,“ raduji se, „ale co ta tvoje peřina? To je horší než ty tvoje vlasy.“

Mám ráda pořádek, a tak se do toho hned pustím. Vytáhnu speciální trubku a naklepávám mu jeho ložniny. Trubka je dnes ale podivně neposedná a nechce mi držet v ruce. Když doputuje až k Honzíkovi a Petrově mamince, naklepe jim rovnou záda, což je vlastně taková ranní masáž. Honzík a Petr výskají a požadují taky masáž, když v tom si všimnu něčeho neuvěřitelného.

„Teda Honzíku, ty máš tak krásné pyžamo, krásnější jsem snad ani neviděla. Modré s modrými dinosaury, stegosaury a trenkosaury.“

Honzík jen udiveně kouká na svoje pyžamo.

„Bětko, vždyť je celé modré, bez obrázků.“

„Tak to, Honzíku, asi špatně vidíš. Hele, tenhle zrovna žere toho druhého.“

„To není pravda! Je jen modré!“ volají kluci jeden přes druhého.

„Kluci, já jsem na pyžama velký odborník, ti dinosauri tam jsou, věřte mi, jsou modří na

modrém pyžamu, takže je vidí jen odborníci, ale jsou tam, opravdu,“ vysvětlují.

„Já je taky vidím,“ ozve se najednou Valibor a podpoří mou teorii. Honzík s Petrem v tu chvíli znejistí. Když dinosaury vidí i ten velký kluk, není to přeci jen pravda?

Teď je pravý čas odejít. Nechávám je nevěřičně hledět na Honzíkovo pyžamo, a když vycházím z pokoje, nenápadně na sebe s Valiborem mrkne.

I my teď Bětku na okamžik opustíme, protože, jak sama říká, tato návštěva je „běh na dlouhou trať“. Mohu vám ovšem slíbit, že se k ní ještě několikrát vrátíme. Docent Suchar (vlastním jménem Jan Kyncl z Brna), který se dosud co správný exaktní vědec držel spíše zpátky, mezitím totiž odložil svou obvyklou flétnu, vyměnil ji za jakési tropické ovoce a se vši vážností se dává do jeho loupání. Všichni jej tiše následujeme, nejbliže nám již dobře známá doktorka Hrabalová.

POMERANČ

Doc. MUDr. Radek Suchar, CSc., a jeho kolegyně MUDr. Hrabalová přicházejí ke dveřím na dětskou onkologickou JIPku. Ve vzduchu je cítit vůně pomeranče. Je to taková ta svěží připomínka šťavnaté dužniny, která člověku vhání sílu do žil.

Zvoníme.

„Haló, tady docent Suchar a doktorka Hrabalová z Třebíče!“

Zní bzučák a vcházíme na oddělení.

Přilepeni k modrému lepivému prahu na zemi nasáváme pomerančovou vůni, která je již skoro všude kolem nás. I dezinfekce jako by byla tentokrát lehce do oranžova...

U sester řešíme rovnoprávnost mužů a žen. Doc. Suchar evidentně ničemu nerozumí a je připraven se za svůj názor poprat. Trochu si při tom nakopne palec o pult sester. V návalu zuřivosti odmítá existenci hmoty. Pult odmítá zmizet. Teorie se hroutí a docent následně také.

„Kam můžeme?“ ptá se dr. Hrabalová po chvíli chápavého ticha.

„Určitě jděte za Pavlínkou, těší se na vás. Je na jedničce,“ odpoví sestra.

To je tam u vchodu, kde je ten modrý lepivý práh, kde nás vůně pomeranče práskla přes nos.

Výborně. Známe se s Pavlínkou delší dobu,

a tak za ní jdeme jako za starou známou.
Doc. Suchar nasává svým červeným nosem
onu čerstvou vůni a klepe.

Vcházíme do pokoje, kde na nás čeká Pavlínka,
ležící v posteli. U postele malý stolek se skříňkou
a na něm pomeranč.

Jako oranžové zapadající slunce na nás
mrká hned v prvním okamžiku. Je to skvělý pocit,
když klauna něco osloví tak jasně. Je to jako dar.

My ten dar přijímáme. Svou bambusovou
flétnou nasávám vůni a vydechuji melodii.
Pomalou rozjíždíme píseň Pomeranč. Její sloky
jsou jako jednotlivé dílky tohoto subtropického
plodu. Suchar je tématem zcela pohlcen, červený
nos pulzuje nasáváním, flétna vibruje...

Dostáváme se přes slupku k pecičkám,
k jednotlivým buňkám, k samé chemické
podstatě té sladoučké šťávy. Molekuly víří
vzduchem, pomeranč se stává Sluncem
a Suchar jeho oběžnicí, která zrychluje
a zrychluje, přesahující rychlost světla.

Dobře zvoleným judistickým chvatem
dr. Hrabalová zastavuje docentův nastupující
múžický záchvat. Dobře jej zná. Ví, že kdyby
ho nezastavila včas, přešel by jistě od pomeranče
přes mandarinku ke grapefruitu, a odtud
by nebylo návratu. Skončilo by to pokusem
o formulování nové profesorské práce,
a to by bylo i na dr. Hrabalovou moc.

Pavlinka září. Vypráví nám, že přesně takovou barvu jako tenhle pomeranč, má její anděl strážný. A že je teď zrovna tady s námi. Všichni tři cítíme, že to tak skutečně je a že je to veliká radost a jistota. Je to taková krása, být spolu v přítomnosti anděla!

Čerstvou vůni si bereme s sebou na další pokoje oddělení. Dnešním heslem je pomeranč.

Komu by se chtělo z přítomnosti anděla. Ovšem doktorka Bohunka Hrabalová nás už táhne vstříc dalšímu nečekanému dobrodružství. Její neúnavné zkoumání toho, co vlastně lidé, a zejména děti potřebují, nás tentokrát zavede na místo, kde se dětem možná nedostává něčeho jiného než pevného zdraví.

KONEČNĚ OMLUVA

Součástí vizity v kyjovské nemocnici je i návštěva tzv. dětského centra. Místa, které bylo dříve známé pod názvem kojenecký ústav. Asi desetičlenná skupinka dětí ve věku okolo tří let nás pravidelně očekává ve své útulné herničce. Sedí tam se sestřičkami a pečovatelkami na židličkách v řadě jako malá kuřátka a vykukují směrem k proskleným dveřím, kdy se ukáže hlava s nestandardně velkým a rudýmnosem, aby pak mohly společně zakřičet: „Klaunyyyy!“

I když nás už kuřátka znají, často se u mnohých z nich objeví strach a nedůvěra. Vůči cizím. Vůči velkým. Vůči dospělým. Nedůvěru nebo ostych společně překonáváme tak, že vytváříme prostor bezpečí, prostor hry a něhy. A mnohdy se ani nestačíme divit, jak rychle se karta otočí a dva velcí klauni jsou v obležení malých řádících, skákajících, výskajících a zářících dětí.

Na návštěvě s docentem Eduardem se však stalo ještě něco jiného. Všechno začínalo docela obvykle. Abychom se s dětmi jemně sblížili, napadlo nás kutálet postupně každému z nich velký míč a říkat si přitom naše jména. Děti

se pomalu osmělovaly, hra začínala nabírat obrátky. Když v tom jeden chlapeček omylem kopl do vedle sedícího chlapce. A nastal pláč. A pláč, jak víme, se ve skupině dětí často šíří světelnou rychlostí. Hra byla ve vteřině zapomenuta a vypadalo to na sborový nářek. Bohunka instinktivně přiskočila k Edovi a začala emotivně vyprávět:

„To se nám stalo dneska ráno, vid', Edi. Děcka, já jsem mu šlápla na nohu. Ale vůbec jsem nechtěla! Edi, promiiiň.“

A přitom mu s lítostí foukala na nohu, hladila ho po rameni a dala mu pusinku na tvář. Děti zbystřily. Bohunka s Edou zbystřili. Dotkli se něčeho důležitého. Tak to Bohunka rozjela a začala se omlouvat ve velkém:

„Edovo nožičko, promiiiň. Taky jsem Edovi tuhle skřípla ruku. Edovo ručičko, promiiiň.“

Velké omlouvání přináší velké emoce, takže při něm Bohunka omylem různě otloukala různé části Eduardova těla. Omluvy tudíž nebraly konce, nabývaly na absurditě a děti se začaly pomalu usmívat.

„Edův klobouku, promiiiň. Edovo očičko, promiiiň. Edovy kalhoty, promiiiň.“

Najednou se zvedl původně brečící chlapec a nastrčil před Bohunkou svou omylem nakopnutou nohu.

„Nožičko, promiiiň.“

Chlapec se pousmál. A ukázal na svou ruku.

„Ručičko, promiiiň.“

Na bačkůrku.

„Bačkůrko, promiiiň.“

Najednou se něco stalo. Skoro všechny děti si stouply vedle sebe a bez hnutí čekaly na Bohunčino a Edovo promiiiň. Pak si jen ukazovaly na místa, kterým je potřeba se omluvit. Někdy to byla hlavička, někdy ouška, někdy kolínko. Nejzvláštnější byl ten klid. Blažený klid, který z nich sálal, když se nechaly jako proudem vody omývat omluvami a malými pusinkami.

Až když jsme jeli autem zpět do Brna, přemýšlela jsem nad tou neobvyklou návštěvou. A napadlo mě, že jsme se možná skutečně dotkli něčeho důležitého. Omluva cizího. Omluva velkého. Omluva dospělého.

Někdy může být tedy zázrakem i nový pohled na věc, nová perspektiva něčeho zdánlivě dobře známého. Poté, co jsme vystavili množství maličkých omluvenek a rozdali je těm, kteří je potřebují, se vydáme kousek dál po této cestě „obyčejných zázraků“, drobností, které, správně opečované, dokážou dát do pohybu třeba celou lokomotivu, jak víme od doktora Vohánky. Co na to zdravotní sestra Bláža Kotrlá?

CHVÁLA OBYČEJNÝCH VĚCÍ

Hradecká dětské neurologie, to je: dlouhá chodba, stolky se židlemi, recepce sesterny, někdy pobíhající a posedávající děti, kmitající sestry a lékaři a do toho každé úterý odpoledne dva „podivíni“ s ještě roztodivnějšími jmény, jako doktoři Budík a René Parník, doktor Hajný se sestrou Obroučkovou, nebo tentokrát doktor Arnošt Houska a sestra Bláža Kotrlá.

Toho odpoledne, kdy jsme dorazili na oddělení, bylo na sestrách znát, že slouží zase jednu z náročnějších služeb. Nezkrotní větší kluci s neurologickými potížemi se halasně klátili přímo před otevřenou sesternou, lékařka sepisovala příjmovou zprávu a přijímaný chlapeček řval jak tur v mřížové postýlce na chodbě. Sundali jsme si červené nosy a civilně čekali, až nám některá ze sestřiček mezi chystáním infuzí dá informace k naší klauniádě.

„Prosím vás, hlavně se mi tady nemotejte, já potřebuju vyšetřit tadyhle toho kluka,“ uondaná doktorka vzhlédla od lejster

a ukázala na bezprizornou uplakanou kovovou postýlku, v níž se urputnou silou svých dvou let odhodlaně bránil vyšetření malý Antonín. Snažili jsme se nerušit a nepřekážet, ale ještě jsme neměli tolik potřebné informace, na který pokoj smíme, kde si máme dát na něco pozor a kam třeba nesmíme vůbec.

Čekali jsme na sestru a u toho se pokoušeli rozptýlit vrískajícího Toníčka. S nosy zase na nosech, tiše a jemně jsme sáhli po bublifuku, pomůcce, která má navzdory své obyčejnosti v klaunském nemocničním řemesle cenu zlata. Zpoza rohu najednou vylétlo obrovské hejno bublinek, které svou vládnou nepatřičností na tomto místě způsobilo nečekané kouzlo. Na oddělení se jako sněhová pokrývka lehounce sneslo úlevné ticho. Toník překvapeně vztáhl hubenou ručku a s nudlí u nosu se pokusil bublinku chytit. Mladá žena v bílém plášti se po nás udiveně otočila, my jsme na ni mlčky povzbudivě zamrkali a foukali vytrvale dál a dál.

„Tak, Toníčku, a teď zvedni pravou ruku.“
Toníček ochotně zvedl ručičky, dokonce se nechal i položit na záda. Když se zdálo, že možná zase začne s pláčem, kolega Houska stále bez jediného slova podal lékařce obyčejné gumové prasátko ze zverimexu. Soustředění jako na operačním sále, jenom nástroje o dost

jiné. Toník se podle pokynů zaujatě díval za chrochtajícím prasátkem v doktorčině ruce na všechny strany a už úplně klidný si za něžné hry ukulele nechal prohmatat břicho.

„No teda, vás bychom tady potřebovali každý den.“ Uznalá slova přiřkla klaunům v jejich zdánlivě nedůstojném konání pocit patřičnosti. Vlastně to byla docela obyčejná klauniáda s obyčejnými věcmi. Ovšem klauni často vědí, kdy a jak je proměnit v potřebné a magické.

Z komorního prostředí jedné malé kovové postýlky se teď přeneseme do světa o poznání zabydlenějšího a divočejšího. Zazní také docela nový hlas, hlas osobitý, analytický, dumavý. Patří Jakubovi Doubravovi z plzeňského týmu. Kdybyste potkali jeho dvojníka doktora Herberta Ucíka v károvaném svetru, s nakřivo posazenými brýlemi, rámujícími permanentně zmatený pohled, možná byste takovou míru vhledu ani nečekali. Jakub se ale se svými plzeňskými kolegy (a vlastně se všemi svými kolegy) na určitá místa a za určitými dětmi vrací už několik let. Co všechno tyto návraty přinášejí a jaké mohou být jejich nástrahy?

REPORT Z OPAŘAN – SVĚTA INDIVIDUÍ

Pro někoho těžko zvládnutelné prostředí historicky staré léčebny dětské psychiatrické nemocnice v Opařanech. Pro mě prostor ponoukající k výzvám, opakovat se u stejných dětí, dospívajících, vždy stejně překvapit, někdy připraveně, někdy nečekaně i sebe svými reakcemi, nahlížíme spolu na problémy člověka v problému. Oboustranném. Skrze humor je to možné, dostat nadhled, odlehčení a nové světlo na věc. Je dobré, že máme za sebou delší dobu návštěv na dětské psychiatrii v Plzni na Lochotíně, tušíme víc, do čeho můžeme vstoupit.

V nemocnici jsou většinou případy, kdy se léčí nemocné tělo a zdravý duch čeká. Tady v Opařanech, v léčebně pro dlouhodobě psychicky nemocné děti, je „ve zdravém těle duch, co něco zažil, a reaguje, jak umí“. Plyne z toho neutuchající gejzír silné energie, nevybité, toužící se někde zviditelnit. Unavit, dojít naplnění, užitku. My už víme, že tady se bude zase tančit, protože kluci jsou

zkrátka velcí tanečníci a milují pohyb, spojený i se zpěvem, zkrátka se trochu předvést před kolegyněmi doktorkami či sestrami klaunkyněmi. Trochu se poobejmout a fyzicky zařadit. Jinde už připravujeme nové a nové písně, ladíme frekvence jako v rádiu, abychom spustili tu společnou, na přání propojenou.

Jinde panuje u nás mnohdy strach ze skoro stejně starých, rozhodně rovných v mnoha ohledech. Vítězí absolutní upřímnost a otevřený zájem. V nejnevhodnějším místě, na stíněném mezistupni schodiště, v nejnevhodnější čas, při odchodu na procházku, jsme se střetli s těmi nám předkládanými jako nejrizikovější.

Pubertální delikventi, ruce zjizvené, tetování a čerstvě sešité stehy po celá předloktí, se zastavili v překvapení, co za úchyly s červenýmnosem a bílým pláštěm tu stojí. Chvilí oťukávání a pak upřímný pohled „zoči voči“. Záhy člověk zjistí, že: „Aha, něco je jinak.“ A to na obou stranách. My že máme nitku navázanou svým přímým atakem a upřímným zájmem o každého z nich. Oni zjistili, že opravdu v ten okamžik se nikam nespíchá něco splnit. Že mají čas s někým se pozdržet, kdo reaguje na potřebu, potřebu poslechnout a hlavně slyšet to. A pak po tomhle vzájemném doteku, neb vždy je to takový letmý dotek na chvíli, přijdem znovu. Hledáme spolek ten konkrétní prostor pro setkání, my po krůčcích

a zkušenostech, oni po opakovaných návštěvách. Je důležitá oboustranná touha to najít. A ta je moc silně cítit. Daří se, hudba to láme kouzelně, zázračně, ale i opakované akce, úkony. I třináctiletá holčička, s brekotem a obranou silnou utíkající nakonec mává i zpívá, byť si zase uteče do svého hájemství, příště zničehonic proběhne zmínka o tom minule a střih pryč. Jako opatrné osmělování lišky v Malém princí. Rozhodně jsme zodpovědni za každou maličkost, a toho jsme si vědomi.

A tak pravidelný návrat ke stejným pacientům dává vlastně ochrannou ruku nad naším konáním, směřuje nás, pečuje o hygienu duševní, smýčí v hlavě, a tedy i v akcích z hlavy vzešlých... Čistí i zážitky a reakce na ně. Anebo alespoň dá nadechnout jiné vody, té zdravé, čisté (etymologicky čistý souvisí s litevským *skýstas* – tekutý a vyvozuje se z indoevropského *(s)kýd-to* (ořezaný, oddělený).

Na konci tohoto oblouku, vyklenutého od dětské psychiatrie přes filosofii návratu až k etymologickému očištnému řezu, stojí a mává na nás sestra Bětko s kabelkou v jedné a ruličkou toaletního papíru v druhé ruce. Její pacienti stále, a stále stejně netrpělivě, čekají na chirurgický zákrok. Neplatí to ovšem o každém stejnou měrou. Mimochodem, ošetřili jste si ruce dezinfekcí? Na tomhle dlouhém oddělení, do jehož poloviny právě přicházíme, je lahvička s dezinfekčním přípravkem vedle vchodu do každého pokoje. Přeci jen už jsme urazili pěkný kus cesty a klauni si myjí ruce při každém příchodu a odchodu z oddělení. Nechte chvíli odtékat, tak. Také Bětko právě prožívá návrat – už podruhé se dnes chystá na sedmičku.

BĚTKA II

Je přibližně deset hodin a já už jsem několikrát oběhla všechny pokoje na oddělení chirurgie. Dnešní malí pacienti, kteří se chystají na operaci, už mají velkou část čekání za sebou. Za chvíli už to opravdu vypukne a pojedou se na operační sál. Protože náš výjezd se blíží, rozhodnu se pro dnešní poslední předoperační vyšetření.

Vstupuji tedy velmi obřadně do pokoje číslo sedm, kde už na mě čekají Honzík, Petr a Valibor.

S velkou grácií nesu v ruce malou růžovou taštičku. V té mám totiž velmi moderní – dalo by se říct nejmodernější – teploměr na světě. Zde v nemocnici máme pouze jeden, a je tedy velmi vzácný. Střežíme ho jako oko v hlavě a vždy s ním pouze přeměříme teplotu pacientům, kteří se chystají ten den na operaci. Toto vše velmi pyšně oznamuji klukům a chystám se teploměr vytáhnout a začít, když si Valibor posteskne.

„Tak to je škoda, že mě měřit nebude.

Já dnes na operaci nejdu. Ach jo.“

Honzík a Petr se diví: „Tobě vadí, že nejdeš na operaci? Jak to? My bychom s tebou hned měnili.“

„Vždyť já bych moc rád šel. Už tu ležím čtvrtý den a doktoři se pořád nemůžou rozhodnout, co se mnou. Takže já každé dopoledne jen čekám, co bude, a pak nic. Raději bych už měl po operaci

a věděl, že až se mi udělá líp, půjdu domů.

Ale takhle?“ vysvětluje smutně Valibor.

Podivnou atmosféru nabourám já a opět vytahuji svoji růžovou taštičku.

„Valibore, sice dnes na operaci nejdeš, ale tak unikátní teploměr jsi nikdy neviděl, a navíc ti dovolím si na něj alespoň sáhnout.“

S velkou pompou tedy otvírám taštičku.

Napětí na pokoji by se dalo krájet. Nikdo nedýchá. Tatínkové vytahují fotoaparáty.

Maminky pláčou vzrušením a...

Teploměr nikde! Taštička je prázdná!

Okamžitě mě zachvátí panika.

„Jak to? Co se stalo? Před chvílí tam ještě byl!

Musel mi vypadnout někde tady na pokoji.“

Začínám být mírně hysterická, ztráta tak vzácné vyšetřovací pomůcky by mě mohla stát flek. A to by mě hodně mrzelo, protože já mám moc krásné fleky. Ten na šatech připomíná psí ocásek a ten velký flek na spodničce zase vypadá jako slon zezadu. Nerada bych o některý z těchto fleků přišla. Takže hledám ztracený teploměr jako pominutá. Honzík a Petr radostně vykřikují, kam jsem se ještě nestačila podívat, a radí mi, kde by mohl teploměr být. Jen Valibor zarytě mlčí. Jeho podivná neúčast mi přijde podezřelá a najednou mi to dojde. Má v tom určitě prsty. Někam ho schoval. Hned na něj bez okolků zaútočím se svým podezřením a on mi s klidem odpoví:

„Nechal jsem ho zmizet. Když nepůjdu na operaci já, tak nikdo.“

„Aha, já už si vzpomínám, že mě to nenapadlo hned! Mně už to tvoje jméno bylo povědomé. Ty jsi přeci Valibor, ten slavný kouzelník! Proto jsi ráno viděl ty dinosaury na pyžamu a teď ten teploměr,“ rozvíjím hned Valiborův nápad. Valibor jen kývá hlavou a hraje se mnou moji hru. Petr s Honzíkem udiveně koukají.

Pak Valibora poprosím, zda by nám ukázal něco ze svého umění, a on se nenechá dlouho přemlouvat. Chce nechat zmizet mě. Toho já se ale trochu obávám. Už několikrát jsem přemýšlela nad tím, kam se asi ty zmizelé věci dostanou, a nechtěla bych to zjistit.

Navrhuji tedy, zda by nemohl nechat zmizet něco menšího. Vytahuji z kapsy červený nos. Chvilí s ním nad Valiborem mávám a opravdu, nos v mé ruce za chvíli zmizí, a co víc, objeví se pod Petříkovou peřinou. Aby to nevypadalo jako náhoda, udělá to Valibor ještě jednou, a tentokrát nos přemístí pod Honzíkův polštář.

Kluci jsou naprosto konsternováni, s kým se to ocitli na pokoji, a začnou žadonit, aby je to Valibor naučil. To ale není jen tak, protože prozradit kouzelnické tajemství je jako nejíst čokoládu, a to opravdu nejde. Valibor ale souhlasí s mým návrhem, že se pokusíme na kluky trochu jeho kouzelnické energie přenést.

A tak obřadně obmotávám Valiborovu hlavu toaletním papírem, stejně tak jako hlavy Honzíka a Petra. Tím propojím jejich mozky, a Valibor tak bude moci přeposlat kouzelnickou energii. Všichni se maximálně soustředíme a opravdu to funguje. Oběma klukům se podaří nechat nos také zmizet. Všichni jsou nadšeni!

Kouzelná atmosféra nemizí ani ve chvíli, kdy do pokoje přichází sestra a dává Honzíkovi premedikaci. Během příprav na pokoji ale v podstatě nikdo nevnímá skutečný sled událostí. Nepůsobí to, jak kdybychom byli na nemocničním pokoji a chystali Honzíka na operaci, spíše si všichni připadáme jako v kouzelnické škole. Honzík bez přestání kouzlí, a i když už je po premedikaci malátný a popletený, stále drmolí kouzelnické zaříkávadlo a nos neúnavně mizí a objevuje se na místech, na která Honzík ukazuje.

Vše je připraveno a Honzíkův čekací závod je u konce. Schází už jen cílová rovinka. Cesta na operační sál. S celou jeho postelí vyrážíme na cestu a Petr s Valiborem mu mávají červeným nosem.

Honzík i během cesty kouzlí a já s maminkou po sté překvapeně tleskáme, když se mu to opět podaří. Před branami operačního sálu se maminka s Honzou loučí, ale ten si toho ani nevšimne, protože už své umění ukazuje lékaři, který ho odnáší přímo na sál.

Po necelé hodince Honzíka vyzvedávám ze sálu. Děti po výkonu většinou tvrdě spí, ale on ne. Hází sebou a nespokojeně se vrtí, schovává se pod peřinu. Sestra, která mi s postelí pomáhá, se tomu diví: „Co mu je? To vypadá, jako by něco hledal.“

Po chvíli se Honzík uklidní a já to uvidím. Skutečně něco hledal, červený nos. Konečně ho našel a s červenýmnosem v dlani upadl do klidného pooperačního spánku.

Honzík už tedy míří po chirurgickém zákroku zpátky na pokoj a v dlani spokojeně třímá trofej – červený klaunský nos. Ani tak se ale s ním, s jeho spolubydlícími a s Bětkou nesetkáváme naposled. Bláža Kotrlá a doktor Budík také vyrazili na cestu, ale zdá se, že míří z nemocnice někam pryč. Nechme si tedy vyprávět, jak se ve výjimečných případech může zdravotní klaun ocitnout i mimo své přirozené prostředí, co tomu předchází, co může následovat a o jak nebezpečné povolání se vlastně jedná.

NÁVŠTĚVA

Hanička je čtrnáctiletá holka, od narození postižená mozkovou obrnou. Klauni ji i s maminkou často potkávají v různých nemocnicích, na různých odděleních, různě dlouho, s různými komplikacemi. Háňa je navzdory svému osudu velká bojovnice a nezkaží žádnou legraci. Četnost a intenzita našich setkání dala prohloubit přátelství i s její rodinou.

„Kauní!“ výská pokaždé, když se u ní někdo objeví. A s napětím a velkou odezvou čeká na jakoukoliv bláznivou zápletku, kterou někdo z klaunských doktorů a sester přinese do pokoje. A pokud se jí zamlouvá, dá to najevo zurčivými explozemi smíchu, kterým klauny povzbuzuje k dalším a dalším variacím na klaunské téma. Po jejich odchodu prý ještě dlouho v rámci svých omezených možností referuje příbuzným, sestřičkám i lékařům, co zas „kauní“ na návštěvě u ní vyváděli, komu upadl klobouk, a jak si ho „teta Lu“, tedy já, dala obráceně, jak doktor Ho, neboli Houska, hrál pohádku s princeznou na její peřině, jak Bu a Pa (Budík s Parníkem) zpívali improvizovanou písničku, kde si objednala slova o Háně a doktoru Kájovi.

Do Jičína na dětské oddělení jsme se toho odpoledne, o kterém chci vyprávět, vypravili

s kolegou, klaunským doktorem Budíkem, a cestou jsme skládali text nové písně pro Háňu.

„Hanička už je od včerejška doma,“ odpovídá sestra na naši otázku.

To je dobře, že je doma, ale přece jen jsme trochu zklamaní, že se nepotkáme – měli jsme pro ni tu písničku.

Na oddělení je toho dne málo dětí, jsou prázdniny, a tak je naše návštěva nemocnice kratší než obvykle. Dostáváme bleskový nápad, v kostýmech nasedáme do auta a jedeme Háňě písničku přivést domů, je to jen pár kilometrů.

„Tomáši, hlavně si sundej nos, ať to auto neřídí Budík,“ strachuji se poměrně oprávněně. Nasazený nos pro klauna znamená, že se jeho myšlení proměňuje na klaunské, tedy někdy dost popletené.

Haniččin úžas, že „kauní“ přijeli až k ní domů, dává vzniknout zábavné hře s přicházením do pokoje obýváku několika dveřmi a následnou honičkou, kterou korunujeme onou písní pro Háňu.

Vzájemně obdarování a přestrojení do civilu nasedáme do auta, když kolega začne hledat peněženku. Nenacházíme, vracíme se tedy tam, kde ji měl naposledy, do nemocnice.

Po dlouhém hledání dostávám spásný nápad:

„Hele, a kam by si ji dal Budík?“

„No jo, já ji nechal na střeše auta.“

Na městské policii se jako zázrakem dozvídáme, že peněženku někdo našel hned za vrátnicí a i s doklady donesl na ztráty a nálezy, další zázračnou náhodou je tam minutu po zavírací době paní, díky níž peněženku získáváme hned, a ne až druhý den.

A tak se stalo, že popletené alter ego doktor Budík ztratilo Tomášovi peněženku, a on to pak musel řešit.

V naší početné průvodcovské skupině se prolínají různé hlasy, některé jsou civilnější, některé klaunštější, další se snaží oba úhly pohledu vyvažovat. Snad Bláža a její civilní alter ego Lucka Dlabolová vnesly do těchto kombinací trochu více světla. Jak vidno, nelze klauna od jeho představitele někdy tak docela oddělit.

Doktor Vohánka si ale už netrpělivě mne svůj kmetický vous (ač ještě kmetem v pravém slova smyslu zdaleka není) a zdá se, že by právě teď rád dopověděl svůj příběh o přátelství a malých zázracích s velkými důsledky.

O PAVLOVI

Pavla znám dlouho, možná až moc dlouho. Poprvé jsme se potkali na hematologickém oddělení. Pavel ležel na lůžku, byl bez vlasů a koukal do stropu. Asi se nudil. Vstoupil jsem do pokoje a pozdravili jsme se. Mému kolegovi mezitím několikrát upadlo ukulele, převrhl židli a omylem si do kapsy schoval Pavlův mobil.

Pavel se začal usmívat.

Od té doby jsem se s Pavlem setkal nesčetněkrát. Postupně jsem na nemocničních pokojích poznal celou jeho rodinu. Pavlův táta, hřmotný horal z Beskyd, nám jednou dělal dirigenta. Místo taktovky mával do rytmu trenkami mého kolegy. Pavel se náramně bavil. Takhle svého tátu ještě neviděl.

Při další návštěvě nám pro změnu zase pomáhala Pavlova sestra. Netuším, jak se to stalo, ale v rukou se jí nějakým záhadným způsobem ocitla role toaletního papíru. Všichni jsme s údivem sledovali, co bude následovat. Všichni, až na mého kolegu, jenž jí koukal přes rameno a začal z uvedeného svitku recitovat básně. Poznal jsem tedy celou Pavlovu rodinu.

Na oplátku jsem ho seznámil s tou svou. Za tu dlouhou dobu, co se známe, se u něj vystřídali určitě všichni. Dr. Alois Vemeno,

kolegyně Kyki Kyslíková, Ervín Prkýnko. Nesmím zapomenout ani na Gabrielu Giganti, dr. Vykulenou a Květuši Vitamínovou. O fotbale se Pavel vydržel neskutečně dlouho bavit s kolegou Dudlem a naprosto znuděně jim u toho stavovala Božena Složená, řečená Božka Složka. Posledním členem našeho týmu se stala sestra Nouzová. Všichni mí kamarádi, vlastně moje rodina...

Jednou, to byl zase Pavel bez vlasů a koukal do stropu, jsem vstoupil do jeho pokoje. Tentokrát se Pavel neusmál. S kolegyní jsme se snažili, seč jsme mohli. Nic nezabíralo. Asi je unavený. Možná na nás nemá náladu, pomyslel jsem si a začal se loučit. V tu chvíli se Pavel posadil na postel a řekl: „Prosím, ještě nechoďte.“

A tak jsme si sedli na židle vedle postele a jen tak byli spolu. Bez fotbalu, kouzel, muziky, a mně v tu chvíli došlo, že jsme vlastně kamarádi.

Podobný vztah, jaký navázal doktor Bedřich Vohánka s Pavlem, se postupem času vytvořil a dále rozvíjí mezi Kájou a doktorem Ucíkem, který nás, v této knize naposledy, provede hlasem svého představitele Jakuba Doubravy svým uvažováním nad návraty. Také v jeho vyprávění se seznámíme s Kájovou (dokonce širší) rodinou. Nemoc jednoho vždy zasáhne mnohé další. Malým tajemstvím ovšem zůstává, že zdraví dokáže to samé – i to je jeden z principů, kterých se při své práci držíme.

KÁJA

Setkání a návštěvy u Káji vlastně lemují mé fungování u Zdravotního klauna od počátku až dodnes. Klaunovat pro něho by se dalo popsat odbornou latinskou terminologií „specificum unicum“. Ač sám nehybný, upoután na lůžko, vnáší kol sebe spoustu impulzů k pohybu. Cvrkot sester, rodiny i nás občasných návštěvníků, potrhých doktorů. On je náš lakmusový papírek, laboratorní senzor opakovanosti. Vždy, když se něco ošidného snaží vloudit do našeho vztahu, něco stereotypního, usnadňujícího, rutinního, spustí se alarm v podobě soustředěného, natěšeného Káji na to, co zase už přineseme na pokoj, k posteli, kde leží většinu času, ve dne i v noci, s výjimkou procházek, pojezdů na křesle...

První „vizity“ (spíše takové malé „vizitky“) plnily obavy, strach z nenaplnění, když je tak omezen.

Tedy první návštěvy vypadaly jako přelety včely z jednoho květu na druhý, v rotacích pohybových o to víc, o co klidněji nás Kája sledoval jen pohybem očí. A my těkali tu z květu opojných melodií, tu plného přesládlých barev a balonků, tu rozhoupaného roztodivnými kreacemi rázu fyzického. Bylo to nutno. Bylo třeba si Káju takzvaně očuchat. Ale chyběl tam

ten kontakt nezbytný pro setkání obou stran, zdravotního klauna a pacienta. Šlo stále jen o jakési pokoukání, jednostranné předvedení procedur. S jídlem roste chuť. Touha spojit to rejdnění se vzájemným tvořením si. Nabídnout to, co zkrátka vnést my klauni do nemocnice umíme. Zdravý či zdravotní nádech.

Podle etymologického slovníku slovo „zdravý“ nejspíš vyvinulo z indoevropského *su-doruo*, doslova (jsouc) z dobrého dřeva. Takový silný a robustní moment se seslal trochu shůry, trochu ho vnesl Kája sám, dílem zkušenostmi a umem nás klaunů. Udál se jednoduše spojením toho všeho, tak se to smíchalo a hle, byla tu nová otevřená tvořivá dimenze. Kája je Rom a není divu, že tento moment přišel v podobě impulzu ze světa rytmu na hubu – beatbox. Přišlo to spontánně, prostě se to propojilo. Dovednost, nápad momentální a zjištění odezvy. Kája umí beatbox. Otevřelo se pole neorané hudební spolupráci, běhu na dlouhou trať, který trvá dodnes. Kolik písní, žánrů, battlů, scratchů a hlášek už jsme si společně ozkoušeli.

Kolik videí na mobil už máme za sebou... Beatbox je, tak jako v hip hopu, i u nás pátý element návštěv u Káji. A to i na té nejodbornější úrovni, Káju totiž už navštívil třeba Gipsy.cz nebo Beatburger band předal seznámké cvičení a praktik, jak hubu si cvičit a šlechtit.

Známe dobře už celou rozvrstvenou rodinu Kájovu, tátu, někdy starostlivého chlapa s čistýma očima, i mámu, věčně rozesmátou, provokující, tak jako babičku Růžu, která by mohla být tou krásnější sestrou kolegyně Naprdové či Prkenné. Sestru, bratránky i jejich holky, ze všech mimořádných narozenin jsme se stali už tak trochu vzdálenými bratřenci a sestřenkami, byť s kůží bělejší, ale co je blízké všem, je bezprostřednost a smysl pro otevřenost, když je důvod. Smysl pro rodinnou soudržnost. Pouto vzájemných klauniád, kdy se už bavíme i navzájem, jako ve vztahu partnerů. Člověk sleduje Kájův vývoj od kluka přes adolescentními vtípky sršícího puberťáka po dospívajícího jedince s vlastním názorem, a ladí se tak podle jeho růstu i se svým klaunem. Vymýšlí a připravuje adekvátní vstupy na pokoj. Beatbox je nádech a výdech, vstup a odchod našich klauniád u Káji.

Už jsme se stihli i přestěhovat z nemocnice, dětského oddělení i dětské péče do jiné a do oddělení pro dospělé. Sledujeme, jak očima Kája se učí číst ve virtuálu, světě cyberpříběhů a filmů. Chaty si řeší intimně sám, jsou hranice osobní. Ale leckteré za ty roky padly. Přes masírovací procedury a jiné potouchlosti v zacházení klaunů doktorů s osobními Kájovými věcmi. Nejsmutnější okamžik asi přijde, až bude Kájovi osmnáct, ale třeba se shůry zase něco spojí a my se budeme setkávat dál...

Teď se, prosím, na okamžik všichni zastavme uprostřed chodby a poslechněme si příběh, který se odehrál někde tady a zaryl se hluboko. Malý zázrak na dně tohoto vyprávění je tak malý, že skoro ani není vidět. Někdy potkáváme věci, před kterými bychom raději uhnuli pohledem, ale každý uhýbat pohledem nemůže. Autora netřeba představovat, z úvodní věty je zřejmý.

ŠTÍTEK

Bylo to stejné oddělení, kde voněl pomeranč.

Už z intercomu jsme slyšeli něco v hlase.

Bylo to jinak než normálně.

Nečekaně zemřela dvanáctiletá dívka.

Je to jako šrapnel. Zasáhne všechny okolo.

Každý je zraněný. V tomhle mi moje klaunská postava nemůže pomoci. Nevím, co mám dělat...

Je třeba hojit zraněné. Jdeme na opačnou stranu oddělení a daří se nám přes malé detaily rozehrát píseň o dveřích. Rozehrát naši nacvičenou rutinu, jak když fotbalisti rozhrávají nacvičený signál.

Život se chce smát, hraje se dál.

Ten den jsme klaunovali jako normálně.

Byli jsme u sester. Nikdy si na něco takového nezvyknou. Ta, která má svého pacienta, má i jeho spis. Takovou slohu, která má štítek se jménem a která se se smrtí vyřazuje a štítek se musí vytáhnout. A tentokrát vůbec nechtěl ven a sestřička na to neměla sílu.

Tak jsem tu slohu vzal, ten štítek vytáhnul a šel. Bylo to to nejmenší, co jsem mohl udělat.

Bětcina vyčerpávající chirurgická směna se blíží k závěru. Přicházíme právě včas, abychom se stali svědky rozuzlení příběhu kouzelného Valibora...

BĚTKA III

Je půl jedné a moje dnešní směna na oddělení chirurgie je pomalu u konce. Právě jsem vyprovodila posledního pacienta na sál, a půjdu se tedy pro dnešek se všemi rozloučit. Najednou ke mně přispěchá staniční sestra a prosí mě: „Bětuško, neměla bys ještě chvíli čas? Doktoři přidali ještě jednoho pacienta. Mohla bys jít ještě s ním na sál? Je sice už větší, ale určitě by mu to udělalo radost. Je to Dalibor.“

Nemohu si vybavit žádného Dalibora, a tak mám chvíli strach, že jsem snad dnes vynechala nějaký pokoj a velkého pacienta Dalibora, načež sestra dodá: „Leží na sedmičce s Honzou a Petrem.“

Takže ne Dalibor, ale Valibor! Konečně mi to dochází a radostně běžím na sedmičku. Tak přeci jen se Valibor té operace dnes dočká! Na sedmičce už se to ví a všichni se radují. Honzík s Petrem už jsou po svém zákroku vzhůru, a když vidí, jak se Valibor, jejich kouzelnický vzor, raduje z toho, že jde na sál, snášejí i svůj vlastní pooperační stav o něco lépe.

Na pokoji vzniká neplánovaná předoperační oslava. Zdobím mimo jiné Valiborovu postel svými erárnými kalhotkami, které mají po cestě na sál suplovat záclonku. Najednou začne Petr

něco důležitě šeptat mamince. Ta celá zčervená a rezolutně kroutí hlavou. Petr ji moc prosí a maminka všem říká, o co jde: „Petr chce, abych Valiborovu postel vyzdobila i svými kalhotkami.“ Maminka je neoblomná, a tak vymýšlím jiný plán, jak Valiborovi zpříjemnit cestu na sál. Zatímco ostatní sestry Valibora připravují, vymýšlíme s Petrem, Honzíkem a maminkami píseň, kterou pak budu Valiborovi zpívat, až s ním pojedu.

Když tedy konečně vyrazíme, rozléhá se po chodbách a předsálím operačního sálu veselá píseň o skvělém kouzelníku Valiborovi, který byl ve skutečnosti Dalibor.

Pro dnešek mají tedy všichni závodníci doběháno. Zvládli čekací maraton na operaci. Já mám též hotovo. Po celo-dopoledním fandění se sama cítím jako běžec – unavená, ale spokojená se svým výkonem. Už mi zbývá jen se s dnešními závodníky rozloučit a popřát jim hodně sil do dalšího závodu. Závodu, ve kterém se musí co nejrychleji zotavit a vyrazit domů na opravdové hřiště.

Začínali jsme příběhem o tom, jak se i „obyčejný“ člověk může stát klaunem. Prošli jsme na naší cestě několik pokojů (a přitom, jak jste si jistě všimli, také několik různých měst a institucí, mezi kterými nám bylo dáno cestovat pouhým otočením stránky), jimiž nás provázely různé zkušené hlasy. Prošoupali jsme minimálně jedny modré igelitové návleky a propotili empír. Můžeme si pomalu začít navzájem rozvazovat utažené uzlíky na zádech, protože i naše společná návštěva pomalu končí. Kdybychom chtěli slyšet všechny příběhy, které zdravotní klauni za dosavadních třináct let existence naší organizace zažili, a navštívit s nimi všechny pokoje, do kterých při své prospektorské cestě za malými zázraky už stihli vstoupit, nestačila by nám na takový výlet ani nemocnice velká jako třeba ta v pražském Motole (a to ani tehdy, kdybychom k ní stavebně připojili třeba Dětskou fakultní nemocnici v Brně, nemocnice v Ostravě, v Českých Budějovicích, v Plzni, v Ústí nad Labem, ale třeba také v Děčíně, Příbrami, Klatovech, Třebíči, Karlových Varech, Hodoníně, Kyjově, Zlíně a v mnoha dalších městech). A kdybychom se při takovém zevrubném pohledu chtěli vyznat ve změti všech vypravěčských hlasů, museli bychom umět rozplést nejrůzněji posplétané klubko na osmdesát šest různě dlouhých a různě barevných bavlnek –

právě tolik zdravotních klaunů v tuto chvíli je. Protože boj o dětské zdraví a radost není nikdy zcela vybojován, rozlučme se přímo uprostřed válečné vřavy, kde se v závěrečném vyprávění naší staré známé doktorky Bohunky Hrabalové setkali všichni hlavní aktéři této bitvy na jednom místě – pacient, jeho lékaři a jejich klauni.

Až budete odcházet, nezapomeňte se na pár okamžiků otřepat v nemocničním bufetu u čaje či kávy. Až se klauni převlečou a stanou se alespoň na první pohled opět „občany“, rádi si přisednou. A hlavně nezapomeňte to, co my si připomínáme neustále – že nemoc, když už musí být, je podmnožinou dítěte, a nikoliv naopak.

ZÁKOPY

Po úspěšném dobytí kvóty jedna [dětské oddělení v přízemí hodonínské nemocnice] zahájen postup skrze území nikoho [prázdná chodba] přímo na frontu [dětská JIP].

V hlavním stanu [sesterna] zasedá generální štáb [sloužící lékaři u svých počítačů]. Vojín Hrabalová s desátníkem Žouželíkem salutují, vyzví zpravodajské informace a odhodlaně, leč obezřetně postupují na první pozici [pokoj s osamoceným malým chlapečkem po operaci], odkud se tlumeně ozývá táhlá siréna [dětský pláč].

Uáááááá.

Po dosažení pěticentimetrové skuliny ve dveřích se zvuk sirény rozléhá po celém hlavním stanu. Generálové [lékaři] znepokojeně zvedají hlavy.

Skulina je proto neprodleně utěsněna a Hrabalová s Žouželíkem se okamžitě vrhají do zákopů [pod prosklené dveře pokoje], které jen těsně sousedí se zasedáním štábu [nohy přítomných lékařů].

A bitva začíná.

Hrabalová rovnou vytahuje zbraň nejtěžšího kalibru – rudý granát porozumění [červený molitanový nos]. Opatrně s ním vykukuje

nad úroveň zákopů a postupuje strategicky ze strany na stranu ve smířlivém gestu.

Uáááááá.

Zkušený desátník Žouželík reaguje bryskním vysunutím biologického radiolokátoru [*maňásek krokodýla*]. Přilepení na stěnu zákopu oba napjatě naslouchají. Ticho. Je čas rozvinout celý arzenál.

Z generálního štábu do zákopů mezitím doléhají zvuky vydávání dalších rozkazů v šifrovaných zprávách [*lékařské diagnózy*]. Generálové bojují svou zpravodajskou bitvu a prohlížejí letecké snímky území [*rentgeny*]. Společně pak rozhodují o nejvhodnějším nasazení jednotek [*indikace léčiv*].

Vojín Hrabalová zatím přejímá radiolokátor, zatímco desátník Žouželík plní vzduchem pátrací balóny [*dva nafukovací balónky*]. Každý se jednoho chopí a začínají vysílat mírové signály.

„Trochu více kreativity, kolegyně!“ řve v bitevním opojení desátník Žouželík. Balóny společně tančí mírové tance, eposy přátelství, něhy a lásky.

Siréna se už neozvala nejméně deset minut, proto desátník dává smluveným gestem povel k vynoření ze zákopů.

Siréna úplně utichla. Jen dvě pozorné oči upírají pohled na dva podivné vojáky, bezbranné a zranitelné.

Klid. Uvolnění. Úleva. Vytržení ze strachu.
Vytržení ze samoty. Vytržení z šoku.

Víc tady dnes vojín a desátník nesvedou.
I to je dost. Za zvuků neustálého šifrování
se pomalu vzdalují. Generálové nadále oddaně
pokračují v bitvě o zdraví. Speciální jednotka
s krycím názvem „Zdravotní klaun“ se
přesunuje na kvótu tři [*hodonínská LDN
ve třetím poschodí*]. I tam bude plnit své zvláštní
poslání v této zvláštní bitvě: šířit mír, šířit radost.

DOVĚTEK

Únor 2010

Mohl by to být den jako každý jiný... kdyby se ve mně nemíchaly pocity zoufalství a euforie, slzy a smích... a měla jsem si ten den prostě pamatovat.

Představuje se mi lékař v červené košili a jeho zúčastněný pohled napovídá, že jsme v dobrých rukou. Větou „syn teď půjde na onkologickou JIP“ mi ale bere pevnou půdu pod nohama. Před očima mám obrázek zoufalého dítěte na přístrojích a sebe s telefonem v ruce a s možností krátkých informací o zdravotním stavu... tak to přece na JIPkách bývá. Rezignovaně čekám na zdviženou ruku lékaře a STOP, dál už nemůžete. Nic z toho ale nepřichází. Cestou mě lékař uklidňuje, že mohu být se synem během celého dne. Vstupujeme na pokoj a míříme k jediné prázdné posteli. Bledá holčička otvírá oči a se zvědavým pohledem pípne: „Kaun?“. Maminka se usměje a vysvětlí, že zdravotní klauni přijdou až odpoledne. Vůbec netuším, o čem mluví, a ta slova mi připadají jako den a noc, dobro a zlo... klauni a onkologie... klauni a onkologie. Opakuji si ta slova stále dokola. Je vůbec možné se tady smát? Budu se zase smát? Zamyšleně sleduji vyděšený výraz svého dítěte. Uvidím ho ještě někdy smát se? A mám na to vůbec právo? Smích

je hlasitým projevem veselí, radosti, nadšení.
Nic z toho u mě momentálně nemá místo.

Ze zamyšlení mě vytrhává slabé bouchnutí.
Zvedám hlavu směrem k proskleným dveřím,
do kterých naráží člověk s červeným nosem.
Opakovaně se snaží dveře otevřít, ale jeho
kolegyně mu je vzápětí zavírá doslova před
nosem. Holčička na vedlejší posteli radostí
poskakuje, až ji musí maminka napomenout,
že si vytrhne hadičky.

I mně se na tváři mihne první úsměv.
Klauni konečně vchází do pokoje a začíná slovní
přestřelka mezi MUDr. Traktorem a sestrou
Sádrou. Všechny děti včetně mého syna zaplňují
pokoj hlasitým smíchem, děvčátka výskají a já
najednou slyším sama sebe... směju se, upřímně
se směju, až mi zaskočí chléb s paštikou.

Po chvíli zůstáváme sami a smích se ozývá
z vedlejšího pokoje. I když klauni odešli, dobrá
nálada už v místnosti zůstala a já si najednou
povídám s ostatními rodiči... díky klaunům
ze mě spadl veškerý strach a ostych. Už vím,
že smích je tu nejen povolen, ale i vyžadován
a že díky těm úžasným lidem s červeným nosem
bude pobyt na onkologii veselejší.

Srpen 2014

Je to den jako každý jiný... poslední sobota
v srpnu. Stojím tváří v tvář devadesátce

zdravotních klaunů. Známe se už čtyři a půl roku. Tenkrát dokázali zázrak a já mám díky práci na onkologii možnost vidět v jejich podání další a další zázraky. Možnost účastnit se projektů jako Cirkus Paciento či Přezůvky máme je pro mě radost, dar, ale hlavně prostor k zamýšlení a připomenutí toho, co je v životě důležité.

Jsou chvíle, kdy nám přijde nemožné, ba i nedůstojné se smát... je to ale jen náš strach, který nám brání se smát i v těch nejtěžších chvílích. Když ho překonáme, bude nám lépe.

Slova maminky, jejíž syn svůj boj na onkologii prohrál, mluví za vše:

„Kdyby mi někdy někdo říkal, že bude moje dítě ležet na smrtelné posteli, a já se přesto budu umět zasmát, tak bych ho poslala asi k Chocholouškovi, ale ono to tak opravdu bylo. A vy jste na tom měli obrovskou zásluhu. A malý nás viděl ,v pohodě', ne zhroucené, to považuji zpětně za to nejdůležitější. Díky vám jsme na něj nepřenášeli náš strach z toho všeho a za to budeme vždycky vděční.“

Zdravotní klauni jsou jako učitelé, kteří nás mnohé naučili se znovu smát.

Smích totiž léčí... ale jen ty, kteří se smát umějí.

*Kateřina Doležalová
matka a sociální koordinátorka Nadačního
fondu dětské onkologie Krtek*

AUTOŘI

HANA ČERNÁ

KLAUNSKÉ JMÉNO: MUDr. Bohumila Hrabalová

ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2012

BYDLIŠTĚ: Třebíč

DALŠÍ ČINNOSTI: překladatelka z holandštiny

POČET SLOV V KNIZE: 1 697

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „ňuhňá“

LUCIE DLABOLOVÁ

KLAUNSKÉ JMÉNO: zdravotní sestra Bláža Kotrlá

ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2011

BYDLIŠTĚ: Hradec Králové

DALŠÍ ČINNOSTI: divadelní dramaturgyně

POČET SLOV V KNIZE: 1 664

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „Kotrlá“

JAKUB DOUBRAVA

KLAUNSKÉ JMÉNO: MUDr. Herbert Učík

ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2009

BYDLIŠTĚ: Mlázovy

DALŠÍ ČINNOSTI: herec

POČET SLOV V KNIZE: 1 104

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „klaunkyně“

LUKÁŠ HOUDEK

KLAUNSKÉ JMÉNO: MUDr. Ivan Motyka

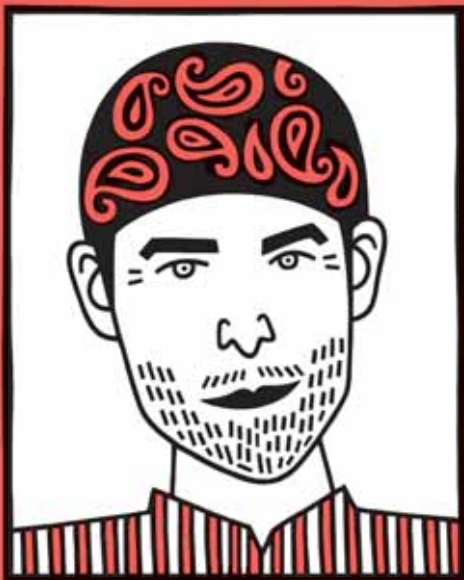
ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2001

BYDLIŠTĚ: Praha

DALŠÍ ČINNOSTI: klaun

POČET SLOV V KNIZE: 1 958

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „zdviž“

JAN KYNCL

KLAUNSKÉ JMÉNO: MUDr. Radek Suchar, CSc.

ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2008

BYDLIŠTĚ: Brno

DALŠÍ ČINNOSTI: hudebník

POČET SLOV V KNIZE: 579

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „grapefruit“

JITKA ŘÍČAŘOVÁ

KLAUNSKÉ JMÉNO: zdravotní sestra Bětka

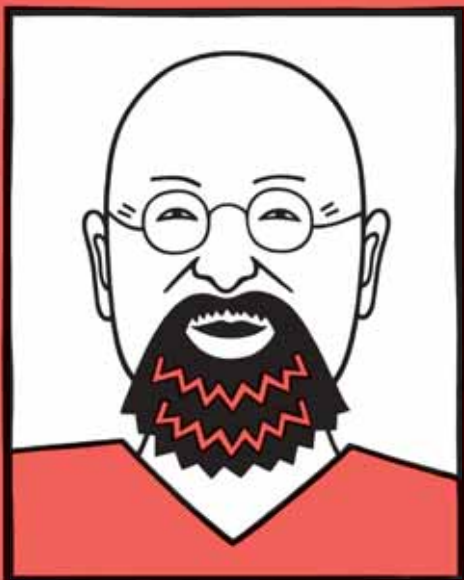
ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2003

BYDLIŠTĚ: Praha

DALŠÍ ČINNOSTI: herečka

POČET SLOV V KNIZE: 2 178

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „trenkosaurus“

JAROSLAV VAŠUT

KLAUNSKÉ JMÉNO: MUDr. Bedřich Vohánka

ZDRAVOTNÍ KLAUN OD ROKU: 2001

BYDLIŠTĚ: Ostrava

DALŠÍ ČINNOSTI: klaun

POČET SLOV V KNIZE: 612

NEJZVLÁŠTNĚJŠÍ SLOVO: „ukulele“

NEJKRÁSNEJŠÍ ÚSMĚV JE TEN, KTERÝ POMÁHÁ! DARUJTE ÚSMĚV DĚTEM, KTERÉ HO POTŘEBUJÍ!

Pravidelné návštěvy jsou možné
jen s vaší trvalou pomocí!
Zadejte trvalý nebo jednorázový
příkaz na účet **20202020/0600**.

DĚKUJEME!

Zdravotní klauni přinášejí od roku 2001
pravidelně smích a radost nemocným
dětem i dospělým po celé České republice.
Dnes navštěvuje 86 zdravotních klaunů
pravidelně 64 nemocnic a 7 domovů pro seniory.

www.zdravotniklaun.cz

www.facebook.com/zdravotniklaun

MALÉ ZÁZRAKY II

VYDAL Zdravotní klaun, o. p. s. v nakladatelství
Malvern jako svou 3. publikaci.

KOLEKTIV AUTORŮ Hana Černá, Lucie Dlabolová,
Jakub Doubrava, Lukáš Houdek, Jan Kyncl,
Jitka Říčařová, Jaroslav Vašut

DOSLOV Kateřina Doležalová

ILUSTRACE A GRAFICKÁ ÚPRAVA Magdalena Rutová

TISK PROTISK, s. r. o., České Budějovice

VYDÁNÍ první

PRAHA 2014

ISBN 978-80-87580-87-5